

PELLO RATTOSJÄRVI KENTÄNNIEMI

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 18.-19.9.2000

Hilkka Oksala
Oulun yliopisto, yleinen arkeologia

SISÄLTÖ

	Sivu
Perustietolehti	3
JOHDANTO – lähtökohdat ja hallinnointi	4
KYSYMYKSENASETTELU	5
MUINAISJÄÄNNÖKSEN YMPÄRISTÖ	5
MENETELMÄT	9
Lähestymistapa	9
Mittaukset ja koordinaatisto	9
<u>Korkeuspiste</u>	9
<u>Koordinaattilinjaukset</u>	9
Kaivamistekniikka	10
Dokumentointi	10
STRATIGRAFISET HAVAINNOT JA LÖYDÖT	11
Maisemahavainnot	11
Koekuopat	12
Löydöt	13
TIIVISTELMÄ	14
LÄHTEET	17
Arkistot	
Kirjallisuus	
LIITTEET I-VI	
KARTAT 1.-3.	
LÖYTÖLUETTELO	

PELLO RATTOSJÄRVI KENTÄNNIEMI

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 18.-19.9.2000

Hilkka Oksala
Oulun yliopisto, yleinen arkeologia

Kylä: Rattosjärvi

Tila: Kentänniemi Rn:o 2:49

Om. Reino Heikkilä

Rattosjärvi

97330 PELLO

Vuokr. Raimo Heikkilä

ROVANIEMI

Peruskarttalehti: 2641 11 RATTOSJÄRVI (1977)

Koordinaatit: x = 7418 73, y = 538 35, z = 122.5

Koekaivauslöydöt: KM 35802

Valokuvat: Oulun yliopisto Arkeologian laboratorion arkisto (OYAL)

-negatiiveja 3 kpl, tunnuksset 9.IX.53 (LLKE-00)

-diat n:o 24904-24906 (LLKE-00)

Aikaisemmat tutkimukset ja löydöt:

Korteniemi, Markku (1986): inventointi 1984

KM 13052 tasatalta

Kivikirveen teelmä ja kolme kvartsi-iskosta (1984)

Koekaivauksen laajuus: Neljä koekuoppaa 45 x 100 m laajalla alalla.

Tutkimusperuste: Muinaismuiston luonteen ja ajoituksen täsmentäminen.

Sisältö: 15 sivua tekstiä

6 liitesivua

3 karttaa

1 kuvataulu

1 löytöluettelo

3 negatiivia

3 diaa

JOHDANTO – lähtökohdat ja hallinnointi

Rattosjärven Kentänniemen löytöpaikka valittiin arkeologisen tutkimuksen kohteeksi syksyllä 2000 osana neljässä Länsi-Lapin kunnassa, Pellon lisäksi Muoniossa, Kolarissa ja Ylitorniolla toteutettua pienimuotoisten koekaivausten ohjelmaa esihistoriallisissa löytöpaikoissa. Tutkimuksen lähtökysymyksinä olivat alueen kivikauden ilmiöt, kuten aineellisen kulttuurijäämistön piirteet ja niiden taustalla olleet ihmiset ja yhteisöt.

Syyt Kentänniemen kohdevalintaan olivat 1) paikalta ennestään rekisteröidyt kiviesinelöydöt – taltta, kirves ja kvartsit, joista edelliset määrittyvät tyypillisiksi ns. peräpohjalaisen työvälinekulttuurin edustajiksi (ks. Oksala 1995: 125-128); 2) kohteen löytymishistoria, jonka lähtökohdana oli maallikon tunnistama kiviesine ja myöhemmin ammattimainen inventointitarkastus (Korteniemi 1986); 3) kohteen topografinen sijainti mahdollisesti lyhytaikaisesti jääkaudenjälkeisessä Ancyclus-lahdessa ja pian sen jälkeen nykyisenkaltaisen sisäjärven rannalla (Oksala 1991: 120); 4) ennakkotietojen mukaan paikkaa arveltiin asumattomaksi.

Koetutkimuksen toivottiin tuottavan tietoa erityisesti mesoliittisen kivikauden paikallisesta alkuvaiheesta, ja siksi tehtäväksi oli asetettu radiohiilinäytteiden suodattaminen koekuopista. Toisaalta aiempien löytöhavaintojen kulttuurista luonnetta haluttiin vertailla itse paikan päällä tehtäviin havaintoihin maiseman ja maaperän esihistoriallisista merkeistä lähtien.

Pellon arkeologisten kaivausten tutkimushistoria alkaa vuodesta 1957, jolloin Aarni Erä-Esko Museovirastosta kaivoi haudaksi arvellun silmäkivikummun Sirkkakosken Tievassa (Koivunen 1991: 153, 157, 356). Seuraavan kerran Oulun yliopisto tutki Pikkutaivaankankaalla v. 1984 kansantraditiossa lappalaishautoina pidetyt kivilatomukset, jotka tutkimusten jälkeen kuitenkin tulkittiin historiallisen ajan peltoviljelyjärjestelmäksi (Jarva 1987; Koivunen 1991: 153). Turtolan koululla v. 1990 kaivetulta kivikautiselta asuinpaikalta on radiohiiliajoituksia, jotka on kalibroitu kuitenkin vasta 1000-luvulta alkaen aina 1600-luvulle saakka AD (Korteniemi 1993: 21-24). Myös Kaaraneksesta on Korteniemi (1990: 32, 195) saanut rautakauden ajoitustuloksia 100-800 –luvulta AD kivikaudentyypisistä löytöyhteyksistä. Kivikaudelta rautakaudelle ajoittuvia tuloksia Korteniemi (2000: 88-89) on saanut alueelta lisää vuonna 1997 suoritetun koekaivauksen jälkeen. Myös Museovirasto on suorittanut paikalla kaivauksia vuosina 1997 ja 1998 tehden havaintoja asutuksen ajoittumisesta mesoliittisen kivikauden lopulle (Kankaanpää 1998; 1999; 2000), jota myös radiohiiliajoitus tukee (n. 5300 cal BC) (Jungner 1999; Stuiver et al. 1998: 1069).

Kentänniemen kenttätyöt on kytketty osaksi Oulun yliopiston arkeologian jatkokoulutusta, jonka johdosta työn valvojana on professori Milton Nuñez. Opintotukirahoituksen lisäksi Pellon sivistyslautakunta/kunnanhallitus myönsi työlle 3000 mk:n avustuksen yhdessä Lempeän Kotirannan kohteen tutkimuksen toteuttamiseksi. Tutkimuskuntien kesken jakautui myös Tornionlaakson Neuvoston myöntämä 6700 mk:n apuraha. Majoitus järjestyi Rattosjärven entiseltä koululta, ja vapaaehtoistyövoimana toimi Pasi Koivumaa Kolarista. Raportin alkuperäiskappale ja kuvamateriaali säilytetään Oulun yliopiston arkeologian laboratorion arkistossa, viralliset kopiot toimitetaan Museoviraston arkeologian osaston topografiseen arkistoon sekä Pellon kuntaan. Löydöt toimitetaan lakisääteisesti Kansallismuseon kokoelmiin säilytettäväksi.

KYSYMYKSENASETTELU

Länsi-Lapin koetutkimuksilla pyrittiin kunnittain hakemaan

- 1) varhaisinta jääkaudenjälkeistä asutusta koskevaa täsmätietoa, jota oli tarkoitus suhteuttaa
- 2) myöhemmälle kivikaudelle yhdistettyjen painannemaisten asumusjäänteiden paikalliseen ajoittumiseen;
- 3) esineellisen kulttuurin luonteesta ja muuttumisesta sekä lopulta
- 4) kivikauden ilmiöiden merkityksestä saamelaisperäisen kulttuurin synnylle.

Kentänniemestä tunnetun löydöstön ajoituksellisen lähtökohdan arveltiin kytkeytyvän kohtaan 1) (Oksala 1991: 120-121), mutta samalla viitteitä esiintyi kohtien 3) ja 4) toteutumismahdollisuuksista. Kentänniemen kohdetta on yksilökohtaisesti analysoitu aiemmin siten, että sieltä löytyneet kvartsit ehkä edustaisivat jo kohteen mesoliittista käyttövaihetta, ja vihreäkiviesineet kivikauden jälkipuolta (Oksala 1991: 120-121) siten, että pohjalainen kirves ajoittuisi kauden keskivaiheeseen ja taltan itäkarjalaisvaikutteisuus olisi vasta kivikauden loppupuolelta (ks. mm. Oksala 1991: 59-60, 164; Huurre 1983: 108, 157). Näin kohteeseen saattaisi muodostua jonkinlaista ajallista kerrostuneisuutta ainakin horisontaalisuunnassa, joka samalla ilmentäisi kohteen käytön pitkäikäisyyttä ainakin vaiheittain. Koetutkimuksella haluttiin testata tätä aiempaa näkemystä paikan kronologisesta luonteesta pienimuotoista lisäaineistoa, kuten varsinkin radiohiilinäytteitä hankkimalla, kun kohde samalla kivikautisena löytöympäristönä on paikallisesti varsin tyypillinen.

Tutkimuksen teoreettinen lähtökohta oli inventointitietojen vastaavuuden arviointi koekaivauksen kautta esiin tuleviin tekijöihin nähden. Siten löytöhistorian näkökulmasta korostuvat eri henkilöiden tekemät havainnot kohteen esihistoriallisesta luonteesta, sekä tulkintojen subjektiivisuuden ja objektiivisuuden välinen suhde. Kyse on näin havaintojen ja tulkintojen kulttuurisuuden aitoudesta, joka on ongelmakenttänä luonteeltaan tietoteoreettinen. Näin yhtenä arvioinnin kohteena ovat arkeologisen tiedon rakentumisen, lisääntymisen ja muuttumisen mekanismit.

Tavoitteena on ollut myös tiedonhaku erilaisten asuinpaikkojen välisiä rakenteellisia vertailuja varten aluksi lähialueilta, mutta vähitellen laajentaen perspektiiviä muuallakin Pohjoiskalotilla tehtyjä havaintoja kohden. Keskeinen ongelma on, missä määrin tämä löytöpaikka on tyyteltävissä esim. tietyn aikakauden puitteissa? Onko jonkinlaisia yleistäviä typologisia kriteereitä tunnistettavissa, sillä varsinkin kulttuurisen kvartsin löytyminen paikalta on sinänsä täällä karkeasti yhdistettävissä jo jääkaudenjälkeiseen mesoliittiseen lähtökohtaan maankohoamiskronologian puitteissa (ks. Oksala 1991: 120-121).

Kohteen sisäisiä kysymyksiä puolestaan ovat löytöjen keskinäiset ikäsuhteet ja funktiot, yhteys mahdolliseen vuotuiskiertoon sekä väkimäärät eri aikoina. Onko kohde ajoitettavissa siten, että sen ikä sekä käytön jatkuvuus ja toistuvuus selviäisi? Millaisten resurssien hyödynnykseen kohteen ympäristö on ollut painottunut eri aikoina? Keitä asukkaat oikeastaan ovat alun perin olleet?

MUINAISJÄÄNNÖKSEN YMPÄRISTÖ

Kentänniemen tutkimuskohde sijaitsee Pellon kirkosta n. 39.4 km ENE, Rattosjärven pohjoispuolen itärannalla, n. 1200 m Rattosjärven entiseltä kyläkoululta NNE. Rovaniemen maalaiskunnan vastaiselle pitäjänrajalle idässä paikalta on matkaa n. 2200 m.

Kentänniemi kohoaa pelloksi raivattuna, n. 125 x 65 m (S-N) laajana moreenipohjaisena, lännestä järven ympäröimänä kumpareena, jota idässä reunustaa kosteikkoinen ja havupuuvaltainen sekametsä. Niemekkeen korkeimman kohdan (n. 122.5 m mpy) ja järven pinnan välinen korkeusero on runsaat 4 m. Kentänniemen itä- ja koillispuolilla metsäalue kohoaa Kenttämaa –nimiseksi ojitetuksi selänneeksi, jota reunustaa pohjoisesta lounaaseen kaartava Kotaoja. Tämän laskusuu sijaitsee Kentänniemestä n. 400 m ESE. Edelleen Kotaojan kaakkoispuolella kohoaa 178 m korkea Kotavaara. (Kartat 1. ja 2.; Maanmittaushallitus 1984).

Rattosjärvi sijaitsee Tornionjokeen laskevan Tengeliön vesistön sisäjärvisuudun itälaidalla, vedenjakajan tuntumassa, josta n. 4 km itään sijaitsevat Törmängin järvet laskevat jo Ounasjoen kautta Kemijoen vesistöön. Rattosjärvi on muodoltaan pitkulainen, S-N –suuntainen ja eteläpäästään leveimmillään mitattuna n. 6.2 x 2 km:n suuruinen allas, jonka länsipuolelle muodostuu kapea kannas Hirvasjärvien ja Mäntyriipi-järven väliselle alueelle. Pohjoisesta Rattosjärveen laskee Kutujoki, ja järven eteläkärjestä vedet laskevat Kaakkuriojaa pitkin pieneen Korpilompoloon ja siitä lounaaseen ja edelleen Kavantojärven kautta suureen Raanujärveen. Rattosjärven ympärillä kohoaa havupuuvaltaisia vaaroja, joista korkein on luoteessa 327 metriin kohoava Rattostunturi.

Rannansiirtymiskronologian mukaan Kentänniemi näyttäisi kohonneen pieneksi saareksi Ancylysjärven lahdesta ehkä n. 7200 e.Kr. (cal. BC) (Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2). Maankohoamisnopeuden vuoksi vain n. 100 vuoden kuluttua Rattosjärvi jo kuroutui nykyistä muistuttavaksi sisäjärveksi. Yhteys Ancylysjärveen säilyi kuitenkin n. 15 km:n etäisyydessä SW nykyisellä Raanujärvellä ehkä aina 6400-luvulle e.Kr. saakka. Lähin Litorina-ranta puolestaan jäi lounaaseen Lampsijärvelle n. 23 km:n etäisyyteen n. 6300 cal. BC lähtien (ks. Oksala 1991: 25, Kartta 3.; kalibroidut ajoitukset Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2; vrt. Saarnisto 1981: 30, 31; 1991: 30, 37).

Varhaisimmat mesoliittisen asutuksen houkuttimet ravintoresursseina ovat voineet Kentänniemessä alkaa mahdollisuutena norpan pyyntiin, joka kuitenkin sisäjärvivaiheessa pian lienee painottunut kaloihin, sisämaariistaan ja vesilintuihin. Läheisillä pikkujärvillä on huomioitava myös majavanpyynnin mahdollisuus. Rattosjärveä ympäröivä paikannimistö (Hirvas-, Kenttä-, Ahven-, Kiima-, Kutu-, Kaakkuri-, Nuas-) viittaa erityisesti kalastuksen, peuranpyynnin ja linnustuksen merkitykseen (ks. Oksala 1991: 121, 124-126; Kartta 2. sekä LIITE III/1). Viimeisimpien tutkimustietojen (Ukkonen 2002: 37) mukaan tärkeistä metsäriistaeläimistä hirvi olisi Suomessa vanhin, mutta samoihin aikoihin on pohjoisessa voinut esiintyä tunturipeuraakin, ts. jo Ancylysvaiheessa n. 9000 BP (n. 8250 cal BC: Stuiver et al. 1998: 1068), pian jänistä ja karhuakin, kun taas metsäpeura olisi levinnyt vasta yli kaksi tuhatta vuotta myöhemmin idästä n. 5850 cal. BC. Periaatteessa resurssit ovat voineet jo alusta asti tarjota mahdollisuuden ympärivuotiseenkin toimeentuloon samalta asuinpaikalta käsin siten, että kalastus ja vesilintupyynti olisivat keskittyneet kesäaikaan, sisämaan metsästys syys- ja talvipuolelle sekä norpanpyynti kevättalveen. (Oksala 1991: 121, 124-126, Kartta 2. sekä LIITE III/1).

Rattosjärvi ympäristöineen on kokonaan graniittipohjainen, mutta sieltä n. 12 km NW on kiilleliuske- ja –gneissialue (Manner – Tervo 1988: 78). Pääosa Tengeliönjokiseutua kuuluu Keski-Lapin graniittialueen länsiosaan, jossa yleisin kivilaji on punainen mikroklini-graniitti. Se sisältää paikoin metamorfoituneita liuskeita, graniitti-gneissisaarekkeita sekä fylliittiä, kiilleliusketta ja –gneissia. Yksi graniitin tyyppimineraleja on kvartsi (Perttunen 1984: 11), merkittävä kivikauden työkaluainekesä myös Tengeliön vesistöalueella. Kallioperä viittaa raaka-aineen hyvään paikalliseen saavutettavuuteen. Tengeliön seudun asuinpaikoilta löytyneen kvartsin on todettu painottuvan kivikauden alku- ja keskivaiheiden löytökorkeuksille ja erityisesti Pellon

pohjoisille, ja siten vanhimmille muinaisrannoille (n. 7000 – 3700 cal. BC) (Okkonen – Petäjä-Ronkainen 1996: 2; Oksala 1991: 89-90). Kauempana jokiseudun eteläosaa vedenjakajalla sivuaa ns. Lapin kolmion liuskealue, jossa esiintyy vulkaniittia, fylliittejä, kiilleliusketta ja –gneissia. (Perttunen 1984: 14-26; Manner – Tervo 1988: 29-78; Saarnisto 1991; Oksala 1991: 29). Siihen liittyy myös kivikautisen raaka-ainehankinnan kannalta tärkeitä vihreäkivialueita. Näiden emäksisten, vulkaanisten vihreäkivien on arveltu puuttuvan Tengeliön vesistön kallioperästä, mutta irtokivinä niitä löytyy ainakin Pellon Tornionjokilaaksosta. (Kallioperäkartta 1972; Manner – Tervo 1988: 51; Saarnisto 1991: 11; Korteniemi 1986; 1987: 70-72). Esineellisiä vihreäkiven löytöpaikkoja tunnetaan Tengeliössäkin jo mesoliittisilta korkeuksilta, mutta pääpaino sijoittuu selkeästi kivikauden keskivaiheen Litorina-rannoille (Oksala 1991: 95-96). Puolamavaaran raaka-aine-esiintymä sijaitsee Kentänniemestä n. 22 km SW. Pellossa lähimpiä varmoja esiintymiä on todettu myös Ratasjärvellä sekä Juoksengin Vuojonkoskella, Kentänniemestä 56 - 53 km SW. Hyviä raaka-ainelähteitä lienee Rovaniemen seudulla idässä, joka on valtakunnan tiheintä pohjalaisten vihreäkiviesineiden, erityisesti kookkaiden tuurien esiintymäaluetta. (Korteniemi 1987: 72; Huurre 1983: 101-105; Oksala 1991: 96).

Nykyisellään Kentänniemen korkeinta kohtaa hallitsee sinne v. 1995 rakennettu huvila, jota ympäröi nurmikko. Rannassa on venevalkama laiturirakennelmineen. Pihanurmen eteläosassa on oja, myös etäämpänä alueen eteläpuolen peltoa erottaa metsästä pitkä SW-NE –suuntainen oja. Nurmikentältä haaroittuu pihapolkuja rantaan, kohti itäkaakossa sijaitsevaa ulkokuonetta sekä kohti eteläkaakkoa, jossa n. 650 metrin päässä on tilan päärakennus. Kentänniemen nurmikenttää ympäröi osittain pensittynyt vanha peltoheinikko. (Kartta 2.). Korteniemen (1986) inventoidessa kohdetta v. 1984 niemen eteläpuolella sijaitsi lato, jonka tuntumaan oli raivattu perunamaa vuonna 1950. Samoin nykyisen nurmikentän ja huvilan paikalla oli ollut vanha asuinrakennus. Maanomistaja Reino Heikkilä puolisoineen kertoivat aluetta kynnetyn voimakkaasti pelloksi ainakin jälleenrakennusajan seutuvilla ja myöhemminkin, jolloin paikalla asui Antti Heikkilä. Sen jälkeen aluetta käytettiin lehmihakana ennen nykyisen huvilan rakentamista. Heikkilät kertoivat paikan olleen suvun hallussa n. 300 vuotta, ts. 1600 – 1700 –lukujen taitteesta lähtien. Perimätiedossa paikan on kerrottu olleen aiemmin myös lappalaisten kalakenttä.

Ensimmäisen esihistoriallisen löydön paikalta teki Antti Heikkilä syksyllä 1950 raivatessaan mainittua perunapelttoa. Kyseessä on lattea pohjalaistyyppinen, poikkiteräinen ja sädekiviliuskeinen tasataltta (KM 13 052), joka löytyi suomukerrostumasta n. viiden metrin etäisyydestä rantaviivasta. (Korteniemi 1986; Kartta 2./A.). Korteniemi kaivoi paikkaan koekuopan, josta löytyi turvekerroksesta kvartsi-iskoksia ja noen mustaksi värjäämää peltokerrosta. Siinäkin esiintyi paikoin kalansuomuja. Niemekkeen pohjoislaidalta rantavedestä hän tallensi vielä pohjalaisen, terältä murtuneen oikokirveen. (Kartta 2./B.). Asuinkummun itäpuolella metsänreunassa hän havaitsi lisäksi kymmenkunta n. 40 cm syvää, kivillä täytettyä painumaa, joita hän arveli peltokivihaudoiksi tai säilytyskuopiksi. Kuopat havaittiin myös syksyllä 2000, jolloin ne ulkoisen olemuksensa perusteella todettiin suhteellisen nuoriksi. Kyseessä lienevät juuri pellonraivauskuopat, joiden teon rva Heikkilä kertoi ennen olleen paikkakunnalla hyvin yleistä. Ennen tätä tapaa hän kertoi raivauskiviä viskotun järveenkin. Alueen vanhasta viljely- tai lehdestyskäytöstä kertoo myös Antti Heikkilän maininta Markku Korteniemelle (1986) suuren kiven päältä jäkäläkerroksen alta lähimetsästä löytyneestä ruostuneesta rautasirpistä.

Kentänniemen lisäksi Rattosjärveltä on rekisteröity kaikkiaan kahdeksan muuta arkeologista löytöpaikkaa. Näistä vain yksi sijaitsee järven länsirannalla. Kentänniemi on kohteista pohjoisin. Lähin naapuri sijaitsee Kotavaaran Nokan luoteislaidalla n. 640 m Kentänniemestä itään. Paikalta on löytynyt kivikirves, suksijäänne sekä ilmeisiä pyyntikuoppia, joiden perusteella kohteen käytön on arveltu sijoittuvan aikaisintaan kivikauden lopulle. Tästä n. 500 m S ja Kentänniemestä n. 700

m SE Kotavaaran Nokan länsilaidalla puolestaan on uhrilähde, jonka vettä tiedetään käytetyn parannusaineena. Kotavaaran ja -ojan paikannimetkin Kenttä -nimien ohella viittaavat vanhaan, lähinnä lappalaisperäiseen asutukseen, kun em. rinteeltä ja laelta on lisäksi kerrottu mm. ”lappalaisten kärjäkivistä” sekä kodansijoista. Arkeologisena kohteena rekisteröimätön on Kentänniemestä n. 400 m NNE sijaitsevan asutuskentän jäännös, joka lienee historialliselta ajalta. Paikalla on jäljellä kunnostettu vajarakennus. Kentänniemestä n. 1430 m SSE järven rannalla on Lahtela, josta kerrotaan löytyneen kokonaan hiottu tasataltta sekä n. 10 kivillä täytettyä painannetta. Järven länsirannan löytöpaikka Alapeurassa sijoittuu suhteellisen varmasti kivikauden jälkipuolelle ehkä kampakeraamisen ajan tienoilta alkaen sieltä löytyneen pohjalaistyypin pikkuterän ja kivikauden lopulle sijoittuvan skandinaavisen kärkikatkelman perusteella. Kohde sijaitsee n. 1350 m Kentänniemestä S tai SSE. Lännessä lähin, kadonneen kivistä löytöpaikka sijaitsee Ruuhijärvellä n. 9.5 km:n etäisyydessä Kentänniemestä, kun taas Konttajärven runsaslöytöiset alueet sijoittuvat täältä jo n. 20 km WSW. Pohjoisessa lähimpiä löytöpaikkoja ovat Martinrovan pyyntikuopat, Kentänniemestä n. 15 km NW sekä Kolarin Aalisjärven Leväniemen ”kivikautinen lappalaisasuipaikka” täältä n. 21 km NNW. Taapajärven löytöpaikat (mm. kivikautinen asuinpaikka) puolestaan sijaitsevat täältä jo n. 28 km NNW. Rovaniemellä lähin tunnettu esihistoriallisten löytöjen ryhmä sijaitsee Marrasjärvellä, n. 11 km Kentänniemestä ENE. (Korteniemi 1986; 1990: 20-25; Oksala 1991: 120-121, 164; 2000; Kotivuori – Torvinen 1992 a, b).

Kentänniemestä n. 4.5 km NNE on Pikku Kotarovan historiallinen rajapyykki, joka kytkeytyy vanhaan Kemin ja Tornion pitäjänrajaan. Julku (1991: 91, 106) arvelee tämän syntyneen perinteisen talonpoikaisen nautinnan pohjalta, ja pyykki on ollut tunnettu ilmeisesti jo vuoden 1754 rajankäynnissä. Rajan alkuperä palautuu kuitenkin jo Perämeren pohjoispuolelta ainakin 800-luvulta j.Kr. tunnettujen, ehkä jo varhaisemmistakin hämäläisistä eränkävijöistä polveutuneiden kainulaisten eli Ottarin kertomuksen kveenien sekä norjalaisten karjalaisia vastaan käymiin kahakoihin. (Vahtola 1991 a: 212-217; b: 200; Oksala 2002: 8). Sitten 1100-luvulla karjalais-novgorodilaisen turkiskaupan läntisen intressilinjan tiedetään syntyneen Ounasjoen itäpuolelle, ja edelleen ehkä 1200-luvun loppupuolelta lähtien vedenjakaja erotti toisistaan Tornion ja Kemin pirkkalaispiirit. Turun ja Uppsalan välinen hiippakuntaraja puolestaan kulki täällä ehkä jo vuodesta 1346 lähtien, ja Länsipohjan ja Pohjanmaan lääninraja määrättiin tänne v. 1441, kunnes alue liitettiin Ylitornion pitäjään v. 1606. (Lundholm 1991: 163; Wickström 1982; Vahtola 1991 a: 223; b: 205; Oksala 2002: 8).

Tengeliön järvisuudun historiallisestikin vanhimpana tunnettuna asutuksena pidetään lappalaisia. Heidät on ymmärretty ns. metsä- eli outalappalaisiksi, joiden on arveltu hävinneen seudulta 1500-luvun loppuun mennessä. Tutkimusalue sijaitsee kahden historiallisella ajalla tunnetun metsälappalaiskulttuurin, läntisen ja itäisen, välissä. Itäisten Kemin lappalaisten toimeentulo ja asumismuoto perustui pääasiassa peuranpyyntiin, kun taas läntiset metsälappalaiset, oltuaan niinkään alkuaan pyytäjiä, kehittivät myöhemmin intensiivisen, lypsämiseen perustuvan pienporonhoidon. Tätä kulttuurimuotoa on dokumentoitu mm. Ruotsin Ylitorniolta sekä perimätiedon pohjalta ajoitettu Kolarin Kurtakosta ehkä 1500-luvulta aina 1600-luvun jälkipuolelle. Edellä kuvailtu hallintorajalinja Tengeliön- ja Ounasjoen välisellä vedenjakajalla on jo kivikaudella muodostanut tietynlaisen kulttuurirajan ns. keramiikkattoman Länsipohjan ja idänpuoleisen kampakeraamisen alueen välille. (Korteniemi 1986; 1987: 56-58, 64-85; 1990; Vahtola 1983: 126; Tegengren 1952: 17, 166-196; Manker 1968; Huurre 1983: 177 ff.; Oksala 1991: 22-23).

Vahtola (mm. 1991 b: 182-183, 197) on oletanut suomalaisperäisen (hämäläis-kainulaisen) asutuksen saapuneen Tornionjokilaaksoon rautakauden lopulla muodostuen sitten kiinteäksi kyläasutukseksi nimenomaan Tornionjoen valtavyöhykkeen varrelle, josta Tengeliön suudun erämaajärviä hyödynnettiin järjestelmällisesti ainakin jo keskiajalla. Rattosjärveä tiedetään

Kukkolan talonpoikien käyttäneen tähän tarkoitukseen (Paulaharju 1962: 11). Erämaana ja talonpoikien nautintana järvisuoto näyttää säilyneen 1700-luvun alkupuolelle, jolloin ensimmäisiä tiloja alettiin perustaa nykyisiin järvikyläin. Ensimmäiset uudisasukkaat Rattosjärvelle ovat tulleet kuitenkin vasta 1760-luvun lopulla, jolloin sinne perustettiin kolme taloa (Teerijoki 1993: 25). Ensimmäinen talo nousi Leppäniemeen (Paulaharju 1962: 11) järven länsirannalle.

Vahtolan (1991: 180) esittämän maakirjan mukaan vielä v. 1543 Pello oli jokivarren pohjoisin talonpoikaikylä. Mm. Rattosjärven alueella on viimeisten metsälappalaisten kerrottu olleen sukunimeltään Koff ja alun perin lähtöisin idän suunnalta. Perimätieto on haluttu ajoittaa jopa 1500-luvun alkupuolelle (Korteniemi 1987: 85). Edellä kuvailtu ei kuitenkaan merkinne sitä, että metsälappalaiset olisivat kokonaan hävinneet Tengeliönkään järvisuodulta, sillä vielä vuodelta 1740 on säilynyt dokumentti Ylitornion pitäjän metsälappalaisten selvästä siirtymisestä itse talollisiksi karjanhoitajiksi (Korteniemi 1987: 66: viite Fellman, I. I, n:o 8/C. Sadolin). Kuitenkin mm. tunturisuodulta tiedetään lappalaisia uudelleenkin muuttaneen tänne ns. raitioiksi eli talonpoikien poropaimeniksi ehkä samalta vuosisadalta alkaen, kun talonpojatkin olivat ryhtyneet poronpitoon (Paulaharju 1962: 72, 73; Oksala 2002: 8-9). Selvästi tämän raitiovaiheen lappalaisiin alueella viittaa tosipohjainen tarina Anni-raukasta, joka vanhempineen 1800-luvun alussa asusti kodassa Vuoskuvaarassa Rattosjärven pohjoispuolella poroja paimentaen. Anni oli synnyttänyt aviottoman lapsen ja varastanut Tornion tai Kolarin (?) markkinoilta liinakangasta, mutta sieltä palattuaan hän oli noiduttuna hirttäytynyt. Vanhemmat hautasivat hänet puuarkussa ”suuren paaden alle Vuoskuvaaran laitaan”. Vainajan ja arkun jäänteillä on paikalla ollut useita silminnäkiöitä vielä 1900-luvulla. Annin henkiin jääneen tyttären tiedetään päätyneen Ruuhijärvelle Kallon talon emännäksi. (Korteniemi 1987: 77-78).

MENETELMÄT

Lähestymistapa

Ajankäytön rajallisuudesta sekä kohteen sijaintiolosuhteista johtuen tutkimus toteutettiin mahdollisimman kevein kenttämenetelmin, sillä mm. varusteet oli kannettava paikalle metsäpolkuja pitkin runsaan kilometrin osalta kahden henkilön voimin. Koska tutkittava kumpare todettiin myös äskettäin rakennetuksi, alueella ei siksiäkään ollut mahdollista toteuttaa kovin laajamittaista koekaivausta. Näin rajoituttiin alueen yleiskartoitukseen, peruslinjan vaaitukseen, neljän koekuopan dokumentointiin strategisiksi arvioiduista kohdista, sekä muiden havaintojen kirjaamiseen.

Mittaukset ja koordinaatisto

Korkeuspiste

Hankalan reitin sekä tuulisen sään vuoksi virallista korkeuspistettä ei voitu siirtää tutkimuspaikalle. Tuulisuudella oli merkitystä järven pinnan mittausmahdollisuuden kannalta. Paikalta kuitenkin etsittiin korkeuskiintopisteeksi soveltuva kookas kivi rantaan johtaneen polun tuntumasta n. 27.5 m huvilan SW-kulmasta suuntaan SSW. Kiveen maalatusta punaisesta merkinnästä käsin suoritettiin peruslinjan vaaituksen kojekorkeuden 147.7 cm määrittäminen. (Kartat 2. ja 3.).

Koordinaattilinjaukset

Koekaivauksen metrikoordinaatiston peruspiste 500/500 (x=500, y=500) sijoitettiin tutkittavan alueen lounaisosaan siten, että linjauksilla toivottiin saatavan tuntumaa ennakoituihin

löytöyhteyksiin. Peruspisteen etäisyys korkeuspistekivistä on 25.5 m suuntaan 174° SSE. Peruslinjaa mitattiin pohjoista kohden pisteestä 500/500 suuntaan 0° (päiväys 19.9.2000) tukilinjapisteiden avulla aina pisteeseen 600/500 saakka, ts. yhteensä 100 m. Tähän paalutettiin paikka koekuopalle. Linjojen ohella koekaivauskartat on laadittu mainitun pohjoissuunnan mukaisesti. Kuitenkin tärkeämmäksi osoittautui W-E –suuntainen, 45 m pitkä peruslinja (500/500 – 500/545), jonne pääosa koekuopista sijoitettiin. Linjan vaaituslukujen avulla saatiin myös kuva rinteen poikkileikkauksen pintamuodosta. Tähän sijoitettiin kolmen koekuopan paikat linjan ääripisteisiin sekä keskeemmälle kohtaan 500/515. Näiden koepisteiden ympäristöä luonnehtii toisaalta rantaviivan ja toisaalta taltan oletetun löytöpaikan läheisyys, peltomaan tyypillisuus kohteessa sekä itäisimmän pisteen (500/545) osalta luonnontilaisempana säilynyt metsämaisema. Kohteeseen 600/500 paalutettu koekuoppa sijoitettiin kosteahkopohjaiseen metsikköön kivikirveen löytöpaikan suunnalle. W-E –suuntaisen peruslinjan pintavaaitus suoritettiin pääosin kahden metrin mittavälein lukuun ottamatta poikkeuskohtia (rantatöyräs, oja, koekuoppa tai metsätieuran reuna), joissa mittaus tapahtui metrin välein. Koordinaatiston lukemat määräytyvät näin metreinä kohti pohjoista etenevän x-koordinaatin ja kohti itää kasvavan y-koordinaatin teoreettisten 0-pisteiden leikkauskohdasta lukien. Koekuoppa sijoitettiin tavalliseen tapaan välittömästi mittapisteen koillispuolelle. Kunkin koekuopan koordinaattipisteen kohtaan maahan upotettiin valkea muoviputki. (Ks. Kartat 2. ja 3.).

Kaivamistekniikka

Ennen koekuoppien avaamista paikalla toteutettiin mainitut pintamittaukset, valokuvaus sekä alkuhavaintojen kirjaaminen. Maaperää tutkittiin myös pistokairalla.

Koekuopat kaivettiin tavanomaiseen tapaan irrottamalla ensin pintakasvillisuus turverostumiseen lapionterän leveydeltä neliömäisinä pistoina, jonka jälkeen paakkujen alustat tarkistettiin pelkkojen avulla. Sen jälkeen maa-aines nostettiin kuopasta lapiolla siten, että kuopan seinämät neliömäisesti osoittivat päällmansuuntiin. Pohjan syvyys määräytyi podsolin tai peltokerroksen alta paljastuvan vaalean pohjahiekan tai muun pohjaksi tulkittavan ilmiön, esim. kiven mukaan. Näin koekuoppien syvyydet vaihtelivat 30 – 48 cm:iin. Irrotettu maa-aines tarkistettiin pelkkojen avulla, ja havaitut löydöt poimittiin talteen pusseihin koordinaattimerkintöineen. Kahdesta koekuopasta (500/500 ja 500/515) tallennettiin myös radiohiilinäytteet pinsetein folioon ja pussiin vastaavin koordinaatti- ja löytösyvyysmerkinnöin (ks. LIITE III). Fosfaatinäytteet kaivettiin lusikalla rikastumiskerroksen yläosasta pusseihin, jotka merkittiin koordinaattitunnusten sekä juoksevan näytenuumeron mukaan. Kerrostumien paksuudet mitattiin, ja havainnoista tehtiin strukturoidut muistiinpanot (LIITE IV). Näiden toimenpiteiden jälkeen irrotettu maa-aines palautettiin kuoppaan, joista kukin lopuksi ennallistettiin peittämällä se pinnasta irrotetulla turve- tai kasvillisuuslevyllä.

Dokumentointi

Kenttähavainnot dokumentoitiin sarakkeellisille päiväkirjapohjille sisältäen tiedot yleistavoitteista ja –huomioista, valokuvauksesta, arkeologisista tekijöistä ja näytteistä. Koordinaatiston maastomerkkeinä käytettiin linja- ja puupaaluja sekä mittanauhoja, ja pohjoissuunnan määrittämisessä bussolia. Suorien kulmien toteutuksessa noudatettiin Pythagoraan lausetta, ja vaaitukset suoritettiin Oulun yliopiston Arkeologian laboratorion suuntakehättömällä venäläisellä kojeella. Koekuoppien koordinaattipisteisiin jätettiin valkeat muoviputket, jotka tosin keveytensä vuoksi saattavat tulevaisuudessa roudan vaikutuksesta jossain määrin siirtyä alkuperäisiltä paikoiltaan.

Dokumentaatio alkoi tutkimusmaiseman yleisvalokuvauksella, joka toteutettiin kolmelle dialle (LIITE II). Filmin herkkyys oli 200 asaa syyskuun ulkokuvaolosuhteisiin suositeltuna. Kolmeen mustavalkokuvaan puolestaan tallennettiin lähimaisemakuvat paalulinjoista sekä koekuoppien entistämisen tuloksista (LIITE I).

Tutkimusympäristö dokumentoitiin yleiskarttaan suhteessa 1:500 (Kartta 2.). Peruspisteestä 500/500 lähtevä W-E –suuntainen linja pintavaaettiin mittakaavassa 1:200 kahden metrin välein lukuun ottamatta poikkeuskohtia, kuten rantavallia, ojaa, koekuoppaa tai metsätieuran reunaa, joissa mittaus tapahtui metrin välein. Kartoille 2. ja 3. merkittiin myös koekuoppien paikat. Niiden stratigrafisista havainnoista tehtiin kirjalliset muistiinpanot maalajikerroksittain.

Löydöt poimittiin koekuopista ilman vertikaalistratigrafisia mittatietoja, vain kuopan koordinaattitunnus merkittiin löytöpussin pintaan. Rantavedestä poimittiin myös yksi löytö. Luetteloitavaksi tallennettiin näin kaikkiaan kuusi löytöä. Myös jälkityön yhteydessä poistetuista kappaleista tehtiin luettelo (LIITE V). Poistettuja kappaleita on kaikkiaan viisi, ts. runsaat 83 % luetteloitujen määrästä, ja 45 % kaikista kentällä tallennetuista kappaleista.

Koekuopista kerättiin kahta näytetyyppeä. Hiilinäytteitä saatiin talteen kaksi, toinen peruspisteen 500/500 koekuopasta, ja toinen pellolla sijainneesta kuopasta n:o 500/515. Ruutukoordinaattitiedon lisäksi ainoastaan hiilien sijaintisyvyudet maanpintaan nähden merkittiin tarkoin muistiin, kun muut tarvittavat stratigrafiset seikat voidaan yhdistää pintavaaitus- ja fosfaattinäytedokumentaatioon. (Ks. LIITE III). Valitettavasti koekaivausbudjetti ei sallinut näytteiden lähettämistä ajoitettaviksi.

Toinen näyteryhmä muodostui fosfaattinäytteistä, jotka tallennettiin kaikista koekuopista. Koordinaattitietojen lisäksi kustakin näytteestä merkittiin muistiin maannoksen kerrosjärjestys paksuuksineen, näytteenottoseinämän suunta, näytteen syvyys maan pinnasta lukien sekä havaintoja maa-aineksen laadusta ja varsinkin sen kulttuurisiksi tulkittavista ominaisuuksista. Näytteet koottiin alueen toimintakentän voimakkuuksien mittaamista varten edullisen spot-testin avulla kartoitettaviksi, jolloin kiinnostavaksi tekijäksi nousee pelto- ja metsämaannosten välinen suhde. (LIITE IV).

STRATIGRAFISET HAVAINNOT JA LÖYDÖT

Maisemahavainnot

Alueen alkuhavainnoinnin ja osittain yleiskartoituksen yhteydessä kohteessa todettiin myös aiemmin tunnistamattomia fossiilimaisemajäänteitä. Välittömästi huvilan eteläpuolella, pihanurmen pinnassa havaittiin ainakin kaksi matalaa painannetta rinnakkain. (Ks. Kartta 2.). Kookkaampi niistä oli pyöreänsoikea, laajuudeltaan n. 6.5 x 5 m, pituusakseliltaan jokseenkin W-E –suuntainen ja matalan vallin ympäröimä. Vallista otettu pistokairanäyte osoitti, että nurmikerros oli ohut, ja että sen alla oli normaali hiekkainen metsäpodsolimaannos. Tämä oli vallin kohdalla kaksinkertainen. Painanteen länsipuolella oli pienempi, valliton painanne. Kaksoispodsoli kookkaamman painanteen vallissa viittaa selkeästi rakenteen kulttuurisuuteen ja korkeaan ikään, ja muoto sekä ympäröivät löydöt asumusjäänteeseen, ts. esihistorialliseen kodanpohjaan.

Rva Heikkilä kertoi aiempien rakennusten tällä paikalla seisseen kivitolppien varassa. Ratkaisu näyttää säilyttäneen aiemman talon alla näin sijainneet esihistorialliset painanneasumuksen jäänteet. Kuitenkin nykyisen huvilan betonisokkeli oli kaivettu ja perustettu koneellisesti siten, että paikalta poistetut maakerrokset oli siirretty länsirinteeseen. Koska alueen esihistoriallinen kulttuuri ja siitä

syystä rauhoitus on ollut mm. kunnan viranomaisten tiedossa, olisi huvilan rakennuslupamenettelyn yhteydessä rakentamistoimista pitänyt neuvotella Museoviraston kanssa muinaismuistolain nojalla. (Vrt. Kotivuori – Torvinen 1992 b: 27).

Huvilan luoteisnurkasta runsaat 60 m NNW, niemekkeen pohjoispuolelle muodostuvassa lahdekkeessa, ilmeisesti Korteniemen tallentaman kivikirveen löytöpaikan läheisyydessä havaittiin rantavedessä useita pyöreitä kivistä ladottuja tulisijojen kehiä, halkaisijoiltaan keskimäärin 50 cm, koostuen n. 15-senttisistä kivistä. Nämä havainnot olivat myös keskeinen syy koekuopan 600/500 sijoittelulle. Myös peruspisteen 500/500 länsipuolelta rantavedestä tallennetun ilmeisen hioinlaan katkelman lähellä havaittiin joitakin vastaavanlaisia kivikehiä. Havainnot viittaavat siihen, että esihistoriallisella ajalla Rattosjärven itäinen rantaviiva ja vedenpinta olisivat sijainneet melkoisesti nykyistä alempana. Samalla havainnot kertovat alueen intensiivisestä muinaisesta käytöstä toisaalta rannalla ja toisaalta kummulla.

Koekuopat

Peruspisteeseen 500/500 kaivettu koekuoppa sijaitsi alueen eteläisemmän lahdekkeen rantapenkereen tuntumassa. Pintakasvillisuus paikalla oli peltoheinää (ks. LIITE VI: Kuva 1.). Sen alla oli 31 cm paksu peltoturve- ja multakerros, ja edelleen sen alla harmaa silttihiikka, joka tulkittiin aiemmaksi rantahiekaksi. Fosfaattinäyte n:o 44 (LIITE IV) otettiin tästä kerrostumasta, koska podsolityypistä pohjahiekkaa ei saatu esille. Hiiltä havaittiin peltokerroksen keskiosassa, josta niinkään otettiin näyte (LIITE III: n:o 14.). Kuopasta tallennettiin kaksi kvartsijäännettä, joista epäpuhtaampi, maasälpäpitoinen kappale vaikuttaa kaapimen jäänteeltä (löydöt 2.-3.).

Koekuoppa 500/515 (n:o 43; LIITE IV) sijaitsi ylempänä loivasti kohti itää kohoavassa peltorinteessä. Kuopan eteläpuolella oli tiheästi koivuntainta kasvava alue – mahdollisesti aiemman rakennuksen paikalla? Muuten pintakasvillisuus oli peltoheinikkoa. Sen alta paljastui n. 30 cm paksu multakerros, ja edelleen sen alta kookas kivi, jonka vierestä tavattiin häivähdys alkuperäiseen podsolimaannokseen liittyvää rikastumiskerrosta. Tästä saatiin fosfaattinäyte. Sen alla todettiin edelleen likaantunut ruskeankeltainen pohjasiltti. Tässäkin koekuopassa esiintyi hiiltä peltomullan alaosassa, josta tallennettiin hiilinäyte (n:o 15, LIITE IV) ajoitusta varten, vaikka kerrostuma olikin selvästi myöhäisen viljelykulttuurin tuote. Kuopan maa-aineksesta rekisteröitiin myös pari 2-5 cm:n kokoista palanutta kiveä. Siksi on mahdollista, että kyseessä voisi olla muinaisen tulisijakiveyksen jäännös. Koekuopasta tallennettiin yksi mikroluottikokoinen kvartsi-iskos (löytö 4.).

Itäisin tai kaakkoisin koekuoppa 500/545 (n:o 42; LIITE IV) sijaitsi aluetta halkaisseen ojan ja paikalle johtavan metsäuran (SE-NW) välisellä alueella kosteahkon sekametsäkasvillisuuden ympäröimänä. Kaivettavan kohdan pintamaassa kasvoi sammalta, puolukkaa, mustikkaa ja suopursua. Kuopassa todettiin tavanomainen silttipitoinen metsäpodsolimaannos, jonka 18 cm paksun rikastumiskerroksen yläosasta otettiin fosfaattinäyte. Koekuopasta nostettiin useita esineellisen kaltaisia kiven katkelmia, joista kaksi tallennettiin luetteloitaviksi (löydöt 5. ja 6.). Toinen on pieneksi kirveen kaltaiseksi kappaleeksi muotoiltu katkelma, ja toinen kvartsikaapimen jäännös.

Myös pohjoisin koekuoppa 600/500 (n:o 45) sijoitettiin kosteahkoon havupuuvaltaiseen metsänreunaan. Tässäkin koekuopassa todettiin koskematon silttipitoinen metsäpodsoli, mutta löytöjä tai kiviäkään ei aineksessa tavattu.

Löydöt

Kohde oli valittu tutkittavaksi mm. kivi-kautiseen kvartsin ja vihreäkiven käyttöön viitanneiden havaintojen perusteella, liittyen samalla kronologisiin kysymyksiin varsinkin kvartsin mesoliittisuudesta ja vihreäkiven myöhemmydestä tällä paikalla, samalla suhteutettuna ranta-ajoituksen mahdollisuuksiin. Kysymystä ei ole kuitenkaan resurssipulan vuoksi voitu testata radiohiiliajoituksilla.

Koekaivauslöytöjen tallennusperiaatteena oli säilyttää selvästi erottuvat, kulttuurisesti anomaliset kappaleet. Siksi kiviartefakti ymmärretään tässä sellaisena kappaleena, joka tiettyjen olosuhteiden vallitessa havaitaan esihistoriallisen ihmisen tietoisena merkitykselliseksi valinnaksi. Artefaktin voidaan osoittaa olevan peräisin kulttuurisesta yhteydestä joko rakennelman osana tai kappaleen pinnassa näkyvien kulttuurisiksi tulkittujen merkkien perusteella. Kulttuurista merkitystä tutkimukselle voi olla sellaisilla luonnonkivilläkin, jotka ovat joko kontekstirakenteen osia, tai joihin aiempi ihmistoiminta on jättänyt jälkiään tahattomastikin. (Oksala 2000: 13-16; 2002: 14; vrt. Shanks 1998: 15-30).

Viralliseen luetteloon tallennettiin yhteensä kuusi löytöä. Nämä jakautuvat kaikkiin kolmeen W-E –suuntaiselle linjalle kaivettuun koekuoppaan sekä yhteen rantavedestä poimittuun löytöön. Jälkityön yhteydessä poistettuja, kulttuurisilta merkeiltään vähäisiksi arvioituja kappaleita oli yhteensä viisi, kaikki ne ovat peräisin itäisimmästä koekuopasta 500/545.

Löytöpaikoista voisi päätellä kohteen suosituimpien toiminta-alueiden esihistoriallisella ajalla sijainneen lahdekkeiden rantaviivalla sekä rinteiden alaosassa, ja toisaalta kukkulan ylimmillä kohdilla.

Työkalujen valmistusraaka-aineet jakautuvat karkeaan vihreäkiveen, jota edustaa rantaveden hioinlaa'an katkelma. Kvartsia puolestaan tallennettiin neljä katkelmaa sisältäen kaksi kaavinta ja kaksi iskosta. Pikkukirves lienee materiaaliltaan graniittigneisiä. Valmistustekniikoina havaittiin vihreäkivelle tyypillistä pilstontaa (ks. mm. Huurre 1983: 95, 105), kvartsikaapimissa retusointia ja kirveessä loveuksia. Käytön aiheuttamiksi jäljiksi tulkittiin kappaleiden hioutumat, kuluneisuus lähinnä pyörityneinä särminä ja tylpistyneisyytenä sekä yhdessä tapauksessa tahrakovettuma, jonka voidaan epäillä aiheutuneen jostakin pintaan fossiloituneesta orgaanisesta jäämästä, kuten ehkä varttamisliimasta.

Sekä kohteen löydöt että muut tiedot viittaavat toisaalta paikan kulttuuriseen pitkäikäisyyteen kivi-kaudelta lähtien aina lappalaiselle pyyntikaudelle saakka ennen talonpoikaista eräjärvikautta sekä ennen vasta myöhään alkanutta uudisasutusta. Pyyntiasutuksen ajallisesta jatkuvuudesta tai katkonaisuudesta esihistoriallisessa vaiheessa ei voi tehdä yksiselitteisiä päätelmiä. Kuitenkin havaintojen suhteellinen runsauskin viittaa kohteen suosioon pitkällä aikavälillä. Horisontaaliseen stratifioitumiseen saattaisi viitata ylimmän koekuopan kirveslöytö, joka muotoilultaan vaikuttaa alkukantaisen yksinkertaiselta – ehkä mesoliittiselta, kun taas rinteiden alaosan löytöjä rannan lähellä leimaa vihreäkiven ja sädekiviliuskeen käyttö. Kysymykseksi jää edelleen, ovatko vielä lappalaisetkin tällä paikalla käyttäneet kiviesineitä?

TIIVISTELMÄ

Kentänniemen kohde oli ensisijaisesti valittu tutkittavaksi aiempien kivikautisten löytöjensä sekä mesoliittisen rantaviivan vuoksi, sillä tutkimuksella tavoiteltiin tietoa juuri paikallisen kivikauden alkuvaiheesta. Tutkimuksessa haluttiin erityisesti testata aiemmin esitettyä näkemystä paikan kronologisesta luonteesta, jonka vanhempaa vaihetta kuvastaisivat kvartsilöydöt, ja nuorempaa pohjalaistyyppiset kiviesineet. Muita kysymyksiä olivat kohteen toimeentuloresurssit ja niiden yhteys asutuksen vuodenaikaisuuteen, sekä asumisen pitkän aikavälin jatkuvuus tai toistuvuus.

Teoreettisen arvioinnin kohteena on ollut paikan löytöhistoriallisten tietojen vertailu koekaivausten kautta esiin nouseviin seikkoihin, kun arvioitsijoina ovat olleet eri henkilöt. Kyseessä ovat siis arkeologisen tiedon rakentumisen, lisääntymisen ja muuttumisen epistemologiset eli tietoteoreettiset mekanismit.

Kentänniemi on pelloksi raivattu, nyttemmin laelta rakennettu ja pihanurmeksi tasoitettu moreenipohjainen kumpare, jota lännessä rajaa Rattosjärvi ja idässä kosteahko havupuuvaltainen sekametsä. Rannansiirtymiskronologia viittaa Kentänniemen kohoamiseen Ancyclus-järven lahdesta pienenä saarena n. 7200 e.Kr. (cal BC) tienoissa vain n. 100 vuoden ajan ennen veden kuroutumista nykyisen kaltaiseksi, Tengeliön vesistön koillisosan sisäjärveksi, kun lähin Litorinameren rantakin jäi n. 23 km:n päähän lounaaseen Lampsijärvelle n. 6300 e.Kr. (cal BC) lähtien.

Varhaisimpia mesoliittisia pyynnin kohteita ovat täällä voineet olla norpat, hirvet, jänikset, tunturipeurat ja vesilinnutkin, mutta sisäjärvivaiheessa alkoivat painottua kalat, joiden lisukkeiksi tulivat sitten ehkä karhut, majavatkin ja lopulta metsäpeurat.

Työkaluraaka-aineiden saavutettavuuden näkökulmasta kohde on kokonaan Keski-Lapin graniittialueen ympäröimä, jossa tyypillinen mineraali on kvartsi. Tätä esiintyy lähistöllä luontaisesti. Lähin kiilleliuske- ja gneissiesiintymä sijaitsee 12 km:n päässä luoteessa. Pohjalaisiin työkaluihin käytettyä vihreäkiveä lienee luontaisesti lähinnä idässä Ounasjoen vedenjakajan takana Rovaniemen seudulla, sillä lähimmät tunnetut havainnot Tengeliön alueella sijaitsevat pintaesiintyminä Kentänniemestä 22-56 km lounaaseen, vaikka Pellon seudulla tiedetään ainesta esiintyvän irtokivinäkin.

Rattosjärven lähiympäristöstä on rekisteröity kaikkiaan yhdeksän arkeologista löytöpaikkaa, joista Kentänniemi on pohjoisin kohteiden painottuessa järven itärannalle. Luonteeltaan kohteet jakautuvat kiviesineiden löytöpaikoiksi ja lappalaistyyppisiksi jäänteiksi.

Rattosjärven itäpuolitse Tengeliön- ja Ounasjoen välistä vedenjakajaa pitkin kulkevalla pitäjänrajalla voidaan katsoa olevan monimerkityksinen ajallinen tausta jopa kivikaudelta lähtien, jolloin se näyttää erottaneen kahta arkeologista kulttuurialuetta toisistaan, nimittäin ns. keramiikattoman Länsipohjan idänpuoleisesta kampakeraamisesta alueesta. Seuraavan kerran vedenjakajan seutu nousee keskeiseksi viikinkiajalla Ottarin kertomuksessa historiallisena lähteenä, jonka mukaan ilmeisesti hämäläisperäiset Perämeren pohjoispuoliset kainulaiset ja norjalaiset kahakoivat yhdessä karjalaisia vastaan. Jälkimmäisten tiedetään sittemmin novgorodilaisten nimissä luoneen turkiskauppa-alueensa Ounasjoen itäpuolelle 1100-luvulla. Sen jälkeen seutu jakoi myös Tornion ja Kemin pirkkalaispiirit omiksi alueikseen ehkä 1200-luvun jälkipuolelta lähtien, ja vuodesta 1346 sinne neuvoteltiin Uppsalan arkkihiippakunnan ja Turun hiippakunnan välistä rajalinjausta. Edelleen v. 1441 tänne muodostettiin Länsipohjan ja Pohjanmaan välinen lääninraja, kunnes v. 1606 tämä Tornion muinaispiitäjään kuulunut alue kytkettiin osaksi Ylitorniota ulottuen pohjoisessa Lapin ja Lannan eli nykyisen Muonion ja Enontekiön rajalle asti. Itäistä pitäjänrajaa on

käyty sittemmin v. 1754, kun Rattosjärvi lienee vielä ollut Kukkolan talonpoikien eräjärvenä, ts. vähää ennen kylän ensimmäistä uudisasutusta 1760-luvulla.

Ennen eräjärvikautta paikallisen perimätiedon mukaan Rattosjärven seutua asuttivat lappalaiset, jotka niinikään jakautuivat erilaisiin kulttuuriryhmiin vedenjakajan molemmin puolin: Itäisten Kemin lappalaisten toimeentulo perustui peuranpyyntiin, ja läntiset metsälappalaiset niinikään alun perin pyynnin ja myöhemmin ilmeisesti läheisen karjanhoidon mallin pohjalta olivat kehittäneet lypsämiseen perustuvan pienimuotoisen poronhoidon. Kuitenkin Rattosjärvellä uudisasutusta edeltäneiden viimeisimpien lappalaisten kerrotaan olleen lähtöisin idästä, joten vedenjakajan merkitys kulttuurirajana ei tuolloin näyttäisi olleen ehdottoman tiukka. Eräänlaisena muunnoksena vanhasta läntisestä metsälappalaisesta poronhoidosta voitaneen pitää ilmeisesti vasta 1700-luvulta lähtien syntynyttä raitioporonhoitoa ja –lappalaisuutta, joka niinikään sijoittui Länsi-Lapin metsäseuduille sisältäen vaikutteita sekä tunturi- että metsäporon- ja karjanhoidosta.

Ajankäytön rajallisuudesta sekä paikan sijaintiolosuhteista johtuen tutkimus toteutettiin mahdollisimman kevein kenttämenetelmin, joiden avulla rajoituttiin alueen yleiskartoitukseen, rinneprofiilin pintavaahtukseen, neljän koekuopan dokumentointiin fosfaatti- ja radiohiilinäytteineen sekä havaintojen kirjaamiseen.

Uutena havaintona alueen korkeimmalta kohdalta rekisteröitiin kaksi matalaa painannetta rinnakkain. Kookkaampi niistä oli pyöreänsuoninen ja loivan vallin ympäröimä, laajuudeltaan n. 6.5 x 5 m (W-E). Vallissa todettiin kaksoispuolinen, mikä kertoo rakenteen kulttuurisesta alkuperästä ja korkeasta iästä asumusjäänteinä. Välittömästi sen länsipuolella oli pienempi, valliton painanne. Uuden huvilan rakentaminen samalle paikalle kertoo puutteellisuuksista kunnan rakennuslupamenettelyssä ennestään tunnettujen muinaismuistokohteiden rauhoituksen valvonnan osalta.

Alueen toinen uusi havainto oli rantavedestä tavatut tulisijanpohjat etenkin niemekkeen pohjoispuolella, ilmeisesti lähellä aiemmin inventoinnin yhteydessä tallennetun, pohjalaistyypin kivikirveen löytöpaikkaa. Kivikehät olivat halkaisijaltaan noin puolimetrisiä. Kulttuurisen toiminnan jäänteinä myös alueen eteläosan rantavedestä tallennettiin todennäköisen hioinlaan katkelma. Näin Rattosjärven itäinen rantaviiva ja vedenpinta näyttäisivät sijainneen huomattavasti nykyistä alempana esihistoriallisella ajalla.

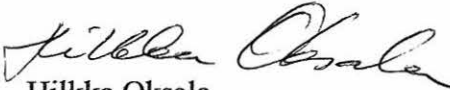
Neljästä koekuopasta kolme sijoitettiin alueen eteläosan peltorinteeseen vedetylle W-E –suuntaiselle poikittaislinjalle ulottuen rantatörmältä ylimpänä idässä sijainneeseen metsänreunaan saakka. Kuoppien maannokset olivat ympäristöjensä mukaiset peltokerroksesta metsäpodsoliin. Näytehiiltä saatiin talteen kahden läntisimmän koekuopan peltokerroksesta, joka näin on sekoittunutta ainesta. Tutkimusrahoitus ei kuitenkaan riittänyt näytteiden radiohiiliajoituksiin.

Koekuopat tuottivat viisi tallennettua löytöä. Näistä neljä on kvartseja, jota esiintyi kaikissa kolmessa löytökuopassa W-E –linjalla. Kvartseista kaksi on luokiteltu kaapimiksi ja kaksi iskoksiksi. Kaapimet löytyivät toinen läntisimmästä ja toinen itäisimmästä koekuopasta. Rantavedestä poimittu vihreäkiven katkelma tulkittiin hioinlaan osaksi, ja itäisimmän koekuopan pieni alkukantainen kirves lienee graniittigneissistä. Kahdessa itäisemmässä kuopassa esiintyi myös vähän palanutta kiveä.

Löydöt viittaavat kohteessa ainakin kolmeen erilaiseen kulttuuriseen toiminta-alueeseen: tulisijojen ja vihreäkivilöytöjen osalta rantaviivalle, asumusjäänteiden osalta niemekkeen korkeimmalle kohdalle ja kvartsiyökalujen sekä alkukantaisen kirveen käytön osalta kaakkoisrinteeseen.

Jälkimmäinen mesoliittisen luonteensa perusteella saattaisi tukea ajatusta kohteen horisontaalisesta stratifioitumisesta ylärinteestä lähtien kohti rantaa. Mahdollisesti kyseessä on pitkäikäinen kohde, jota on hyödynnetty vielä lappalaisessa pyyntikulttuurissakin ennen talonpoikaista eräjärvikautta.

Äkäsajokisuulla 25.6.2002

Hilikka Oksala

LÄHTEET

Arkistot

Museovirasto, Arkeologian osasto, topografinen arkisto, Helsinki:

Inventointikertomus:

Korteniemi, Markku: Kertomus Pellon pitäjän muinaisjäänteiden inventoinnista 1984. 1986

Kaivauskertomukset:

Kankaanpää, Jarmo: Pello 24 Kaaraneskoski 1. Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1997. 1998 Helsinki.

1999 Pello 24 Kaaranes 1. Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1998. Museovirasto, arkeologian osasto.

Ajoitustulos:

Jungner, Högne: Ajoitustuloksia: Hela-323 Pello, Kaaraneskoski näyte 3. Kirje. Helsingin yliopiston ajoituslaboratorio. 1999

Oulun yliopisto, Arkeologian laboratorion arkisto:

Kaivauskertomus:

Oksala, Hilikka: Kolari 151 Kurtakkoselkä, Kierrosmaanpalo. Myöhäisrautakautisen asuinpaikan koekaivaus 16.9.2000. Oulun yliopisto, yleinen arkeologia. 2002

Kirjallisuus

Huurre, Matti: Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia I. 1983 Kuusamo.

Jarva, Eero: Pohjois-Suomen kiviröykkiöistä Pellon Pikkutaivaankankaan ja Haapaveden Pirnesjärven tutkimusten valossa. Oulun yliopisto Historian laitos Eripainossarja N:o 162. Oulu. 1987

Julku, Kyösti: Kemin ja Tornion vanha raja. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys. 1991 Rovaniemi/Jyväskylä.

Kallioperäkartta, Suomen geologinen kartta. Geologian tutkimuskeskus. Lehti 2542 + 2524 1972 Karunki. Geologisen tutkimuslaitoksen julkaisema. Maanmittaushallitus. Helsinki.

Kankaanpää, Jarmo: Pello 24 Kaaraneskoski 1. Kivikautisen asuinpaikan kaivaus. 2000 Arkeologia Suomessa – Arkeologi i Finland 1997-1998. Museovirasto. Helsinki. 88.

Koivunen, Pentti: Suomen Tornionlaakson esihistoriaa. . Tornionlaakson historia I. Jääkaudelta 1991 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 101-159.

Korteniemi, Markku: Pellon muinaisjäänteistä. Tornionlaakson vuosikirja 1987. Tornio. 55-91. 1987

1990 Lapinhaudat ja hautapyynti Tengeliön vesistön yläosassa. Kulttuurihistoriallinen ja topografinen tutkimus. Yleisen historian lisensiaatin-tutkimus. Oulun yliopisto. Historian laitos 14.5.1990. (Painamaton).

1993 Turtolan koulun tontin kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 1990.

Arkeologian tutkimusraportti 6. Oulun yliopisto Historian laitos Arkeologia. Oulu. 2000 Pello Kaaranes Lohilahdenhaudat. Esihistoriallisen pyyntikuopan kaivaus.

Arkeologia Suomessa – Arkeologi i Finland 1997-1998. Museovirasto. Helsinki. 88-89.

- Kotivuori, Hannu – Torvinen, Markku:** Rovaniemen seudun kiinteät muinaisjäännökset.
1992 a Lapin Seutukaavaliitto. Julkaisu n:o 122 Sarja A. Rovaniemi.
1992 b Länsi-Pohjan kiinteät muinaisjäännökset. Lapin Seutukaavaliitto. Julkaisu n:o 117 Sarja A. Rovaniemi.
- Lundholm, Kjell:** Pysyvän asutuksen edellytykset. Tornionlaakson historia I.
1991 Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 160-178.
- Maanmittaushallitus:** Suomen tiekartta GT 14, matkailukartasto.
1984
- Manker, Ernst:** Skogslapparna i Sverige. Nordiska Museet: Acta Lapponica XVIII. Uppsala.
1968
- Manner, Raimo – Tervo, Tapani:** Lapin geologiaa hiekkarannoista tuntureiksi tulivuorista
1988 tasangoiksi. Rovaniemi.
- Okkonen, Jari – Petäjä-Ronkainen, Anne:** Geokemiallisia havaintoja Kemijokivarren
1996 kivikautisista asumuspainanteista. Meteli. Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 10. Oulu.
- Oksala, Hilikka:** Tengeliönjokiseutu kivikautisena kulttuuriympäristönä – muutoksia
1991 toimeentulossa, asutuksessa ja esineistössä 6000 vuoden aikana. Turun yliopisto Kulttuurien tutkimuksen laitos Suomalainen ja vertaileva arkeologia. Pro gradu -tutkielma. (Painamaton).
1995 Ihmisen toimeentulomahdollisuudet ja asutuksen leviäminen kivikauden Tengeliönjokiseudulla. Tornionlaakson vuosikirja 1995. Toim. Henri Nordberg – Katariina Salo. Tornio. 123-144.
2000 Muinainen Muonio – inventointituloksia vuodelta 1995. Meteli – Oulun yliopiston arkeologian laboratorion tutkimusraportti 17. Toim. Janne Ikäheimo. Oulu. (Verkkójulkaisu <http://arklab oulu.fi/public/meteli.html>).
- Paulaharju, Samuli:** Lapin muisteluksia. Toinen painos. Porvoo.
1962
- Perttunen, Vesa:** Pohjois-Suomen kallioperä. Acta Lapponica Fenniae No. 12. Geologinen
1984 Pohjois-Suomi. Toim. Ahti Silvennoinen. Rovaniemi. 7-28.
- Saarnisto, Matti:** Holocene emergence history and stratigraphy in the area north of the Gulf of
1981 Bothnia. Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Series A, III Geologica-geographica 130. Helsinki.
1991 Tornionlaakson geologiset kehitysvaiheet. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 11-44.
- Shanks, Michael:** The life of an artifact in an interpretive archaeology. Fennoscandia
1998 Archaeologica XV. Saarijärvi. 15-30.
- Stuiver et al.:** Intcal98 Radiocarbon Age Calibration, 24,000-0 cal BP. Radiocarbon, Volume 40/
1998 Number 3/1998. Tucson. 1041-1083.
- Tegengren, Helmer:** En utdöd lappkultur i Kemi Lappmark. Studier i Nordfinlands kolonisations-
1952 historia. Acta Academiae Aboensis. Humaniora XIX.4. Åbo.
- Teerijoki, Ilkka:** Tornionlaakson asutuskehitys 1600-1809. Tornionlaakson historia II.
1992 1600-luvulta vuoteen 1809. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki. Jyväskylä. 11-44.
- Ukkonen, Pirkko:** Kun mammutti Suomessa kulki. Tiede 3/2002. Vantaa. 32-37.
2002
- Vahtola, Jouko:** Uudisasutus ja lappalaisasutus Tornion- ja Muonionjoen vesistöalueella.
1983 Faravid 6/82. Pohjois-Suomen historiallisen yhdistyksen vuosikirja VI. Rovaniemi. 125-140.
1991 a Kveenit kainulaiset. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 212-217.

1991 b Kansojen moninaisuus. Tornionlaakson historia I. . Jääkaudelta 1600-luvulle. Toim. Olof Hederyd – Yrjö Alamäki – Matti Kenttä. Malung. 179-211.

Wickström, Sten: Norrbotten - en studie om gränser. Luleå.
1982

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Kaivaustunnus: LLKE-00
Kamera: Fujica AZ-1
Objektiivi: 43-75 mm
Aihepiiri: Pello, Rattosjärvi, Kentänniemi
Filmilaatu: Dia
Filmin n:o: 1
Kuvaajat: Hilikka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Arkiston:o	Aihe
25	18.9.2000	S-N	24904	Yleiskuva ilmeiseltä taltan löytöpaikalta.
26	18.9.2000	N-S	24905	Yleiskuva kivikirveen löytömaisemasta.
27	18.9.2000	ENE-WSW	24906	Yleiskuva rantatörmältä – painanteita pihanurmessa huvilan vasemmalla puolella.

KUVAUSPÄIVÄKIRJA

Kaivaustunnus: LLKE-00
Arkistotunnus: 9.IX.53
Kamera: Nikon F-801s
Aihepiiri: Koekaivauskuvia Pellon Rattosjärven Kentänniemestä
Filmilaatu: Mv.-negatiivit
Filmin n:o: 2.
Kuvaaja: Hilikka Oksala

N:o	Pvm.	Suunta	Aihe
2.	19.9.00	ESE-WNW	Koekuoppalinjan E-pää, edessä paalu 500/545.
3.	19.9.00	WNW-ESE	Koekuoppalinjan W-pää, edessä paalu 500/500.
4.	19.9.00	W-E	Koekuopat peitettyinä, edessä paalu 500/500, taustalla 500/515.

HILINÄYTTEET

Paikka: Pello, Rattosjärvi, Kentänniemi
Näytteenottaja: Hilikka Oksala

No.	Pvm.	Kohde	x	y	z	Taso/ kerros	Kp./ koje	m mpy	Paino g	Kuvaus
14	19.9.00	Koekuoppa	500	500		Syv. 16 cm	/147.7	n. 118.8	< 1 g	Puuhiiltä
15	19.9.00	-"-	500	515		Syv. 27 cm	/147.7	n. 118.9	n. 2 g	Puuhiiltä

FOSFAATTINÄYTTEET

Paikka: Pello, Rattosjärvi, Kentänniemi
Näytteenottajat: Pasi Koivumaa, Hilikka Oksala

Taulukon sarakkeiden selitykset:

1. Turpeen paksuus (cm)
2. Huuhtoutumiskerroksen paksuus (cm)
3. Rikastumiskerroksen paksuus (cm)
4. Pohjamaan kuvaus
5. Näytteenottoseinä (S, N, E, W)
6. Näytteenottosyvyys (cm)

No.	Pvm.	x	y	1.	2.	3.	4. Kuvaus	5.	6.
42	19.9.00	500	545	3	5	18	Keltainen hieno silttihakka.	E	11
43	-''-	500	515	4	n. 30	n. 2 + iso kivi	Likainen ruskeankeltainen siltti.	W	33
44	-''-	500	500	31			Harmaa silttihakka 17 cm.	E	40
45	-''-	600	500	7.5	10	12	Keltainen hieno silttihakka.	E	18?

HUOM.

Kerrosten paksuudet on ilmoitettu havaittuina maksimiarvoina. Näytteet on koottu huuhtoutumiskerroksen alta, rikastumiskerroksen yläosasta.

No.

43 2. Peltomultakerros.

Aineksessa havaittiin pari palanutta kiveä, kooltaan 2 – 5 cm.

44 1. Paksun peltoturpeen alla oli suoraan

4. entinen rantahiekkakerrostuma.

2000

PELLO Rattosjärvi Kentänniemi

POISTOLUETTELO

FosfaattikuopatKoekuoppa 500/545

1. Palaneen kiven katkelma 1 kpl, n. 15 g
Pohja-aines vaaleaa kivilajia (palanut vaaleaksi?), seassa mustia kvartsi(?)
kiteitä. Kaapimen tms:n esineen kaltainen, mahdollisesti lohkottu. 32 x 23
x 21 mm.
2. Maasälvän katkelma? 1 kpl, n. 2 g
Samaa ainesta kuin edellinen? Mahdollisesti kvartsista iskemällä erotettu
preparointikappale. 20 x 15 x 9 mm.
3. Hiottu? kivilajikatkelma 1 kpl, 6 g
Vaaleaa saviliuskemaista ainesta, jonka pinnat ovat hioutuneet. Reunoilla
myös lovia. 25 x 20 x 12 mm.
4. TALTAN TEELMÄ? 1 kpl, 17 g
Hienohkorakeista kivilajia. Osittain luonnon muovaama, kaksi särmää
ilmeisesti isketty, toinen teränlaskuksi, toinen kantaosaksi. Kyljillä myös
loveuksia. 36 x 21 x 16 mm.
5. KVARTSIYDIN (?) 1 kpl, 11 g
Kellertävän valkeaa ainesta. Muodostunut ilmeisesti tasoiskennän
tuloksena. Kulunut. 25 x 23 x 17 mm.
Löytöpaikka 1.-5. ylärinteeseen pellon ja metsän rajaan tehty koekuoppa, n.
3 m ojan (SW-NE) ja metsätieuran (W-E) yhtymäkohdasta SE.

KUVATAULU

Kuva 1. Koekuoppalinjan länsipää, edessä paalu 500/500. WNW-ESE.. (Neg. n:o 2./3.. OYAL 9.IX.53 LLKE-00).

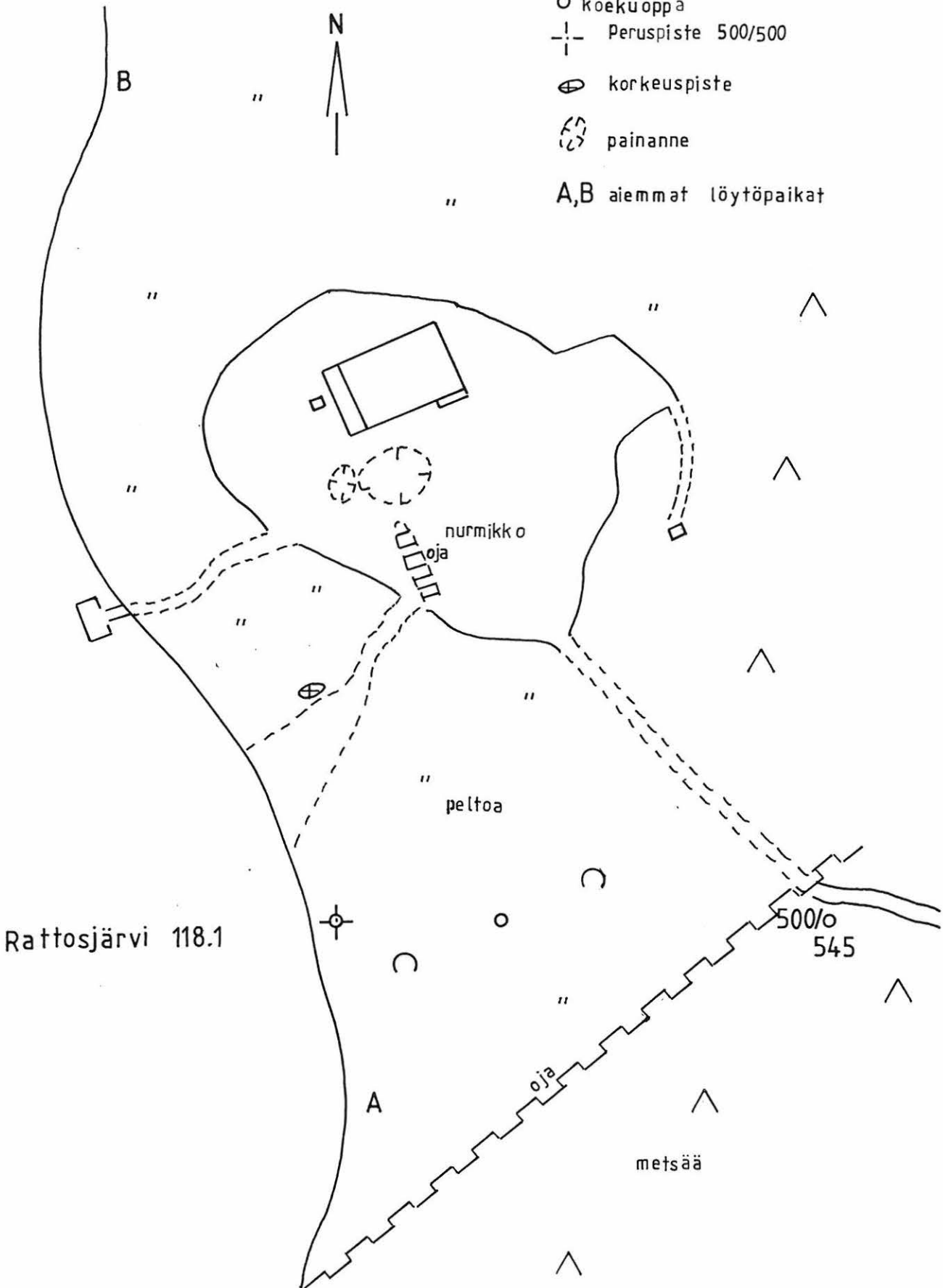
Kuva 2. Koekuoppalinjan itäpää, edessä paalu 500/545. ESE-WNW. (Neg. n:o 2./2.. OYAL 9.IX.53 LLKE-00).

600/0
500

PELLO Rattosjärvi Kentänniemi
Hilikka Oksala 2000
Yleiskartta 1:500
Piirt. H. Oksala

- koeuoppa
- ⊕ Peruspiste 500/500
- ⊗ korkeuspiste
- ⊖ painanne
- A,B aiemmat löytöpaikat

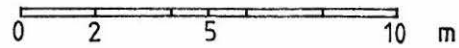
Kartta 3.

PELLO Rattosjärvi Kentänniemi

Hilkka Oksala 2000

Pintavaaituskartta 1:200

Piirt. H. Oksala

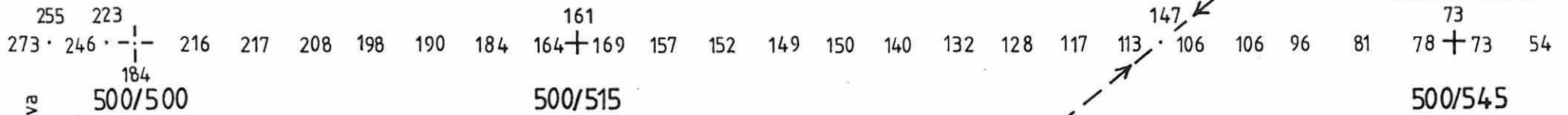

Koje 147.7 cm

- ⊕ Peruspiste
- + Paalu/koekuopan paikka
- Mittauskohta 1 m

Pintavaaituslinja

Pintaprofiili W-E

